

Article carries out attempt of identification of tendencies of development of art of an arena in a context of creative searches of the Kharkiv masters.

Key words: *circus art, tendencies, canonicity, traditions, innovations, evolution, masters of an arena.*

УДК 747

Наталія Вичегжаніна

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

У статті розглянуто історичний розвиток екологічного проектування, вказані причини, які призвели до екологічно незадовільної ситуації. Виділено основні етапи в зміні ставлення суспільства до природи та її місця в його житті. Показано позитивні та негативні чинники, які впливали на проектування відносно екології предметно-просторового середовища. Відзначено розвиток екологічного проектування на сучасному етапі, існуючі концепції екологічно орієнтовані у сфері проектування.

Ключові слова: *екологічний фактор, проектування, предметно-просторове середовище, екологічна стабільність, енергоефективність, природний ресурс.*

Кінець XIX і XX століття ознаменувався вступом людства в постіндустріальний етап розвитку суспільства, в якому провідну роль займає розвиток науки і техніки. Природа та її ресурси стали використовуватися в якості невичерпного ресурсу для досягнення прогресу. Така позиція призвела до негативних наслідків, зокрема до порушення екологічного балансу і виснаження природних ресурсів, що в першу чергу шкодить здоров'ю і комфорту людини. У сучасному світі, особливо актуальним є питання екологічності навколишнього середовища, особливо предметно-просторового середовища. У зв'язку з істотним погіршенням екологічної ситуації в містах, провідні архітектори та дизайнери все більшу увагу стали приділяти екологічним принципам у проектуванні.

У питанні створення екологічно позитивного простору важливим є дослідження історичного досвіду екологічного проектування. Так як в традиційних способах організації предметно-просторового середовища і будівництві для певної місцевості закладені екологічні принципи проектування, які не суперечать природному оточенню і кліматичним умовам. У період, коли наука і техніка не були так розвинені, людина була змушена жити в гармонії з природою, пристосовуватися до природних умов, клімату і відповідно організовувати зовнішній і внутрішній простір. На сучасному етапі звернення до попереднього досвіду є актуальним для того, що б на його підставі формулювати принципи в проектуванні, які будуть дієвими сьогодні.

Мета статті – розглянути та проаналізувати історичний досвід та етапи розвитку екологічного проектування. Виділити найбільш важливі і рубіжні аспекти у розвитку проектування з екологічної точки зору.

Проблема історичного розвитку проектування, зокрема й екологічного, присвячено багато праць і досліджень. Питаннями еколого-культурного аспекту займалися такі вчені як Кондратьєва К. А., Генисартский, В.Ф. Сидоренко та інші. Питаннями історичного розвитку архітектури і проектування предметно-просторового середовища займалися А.Л. Гельфонд, А.В. Бунін, В.І. Пілявський, А.В. Іконников, Е. Цайдлер, К. Фемптон та ін. Екологічні аспекти в проектуванні освячені в роботах В.К. Лицкевича, Ю.Д. Губернського, В.П. Князевої, Ю.А. Табунщикова, В.П. Казачеева. Незважаючи на велику кількість досліджень даного питання екологічний аспект у проектуванні предметно-просторового середовища потребує глибшого дослідження щодо сучасної ситуації для більш об'єктивного аналізу і практичних пропозицій, які будуть актуальні на даному етапі і в майбутньому.

Стаття виконана відповідно до плану підготовки кадрів вищої кваліфікації та планів науково-дослідної роботи Київського інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука.

Перші екологічні рішення в організації простору мали практичне застосування і починали свій розвиток в садово-парковому мистецтві і архітектурі Китаю і Японії. У цих країнах завжди мало особливе філософське значення дбайливе ставлення до природи та її краси. В архітектурі, інтер'єрі і садово-парковому мистецтві Сходу завжди використовувалися природні мотиви, враховувалися кліматичні умови, цінувалася простота, лаконічність і витонченість, властиві природним ландшафтам, що в свою чергу інтерпретувалося у формуванні внутрішнього простору. Яскравими прикладами є «Висячі сади» Семіраміди у Дворіччі (VIII – VII до н.е.), як прототип сучасного озеленення зовнішніх і внутрішніх стін, дахів будівлі. Ідея висячих садів в наступні століття була використана в Персії, Італії (сад Ізолла-Белла), Росії (Червоні сади Кремля). Традиційний японський інтер'єр і сьогодні вважається яскравим прикладом екологічного дизайну. Основним акцентом є екологічно чисті, натуральні матеріали, близька до природних кольорова гамма, простота ліній. В Японії за твердженням професора Е. Мицукуни, ніколи не переривалась історична традиція в житловому будівництві – «завжди пристосовуватися до змін у природі, завжди жити разом з природою». [7].

Питання екологічного характеру у формуванні предметно-просторового середовища порушувалися ще в античні часи. Римські і грецькі архітектори розуміли взаємозв'язок між комфортом перебування в будівлі і його місцем розташування, орієнтацією по сторонах світу, кліматом. Філософи і архітектори шукали вихід з не комфортної екологічної ситуації у великих містах. Наприклад, Сенека намагався позбутися від міського шуму і його впливу, Ювенал писав: «Де знайти кімнату, в якій є можливість виспатися?». Шум, бруд, пил – постійні атрибути міста, з якими намагалися боротися ще в античні часи. В цей час з'явилися перші роботи з розрахунку інсоляції, сонцезахисту та ергономіці. Знаменитий римський архітектор Вітрувій винайшов знамениту аналемму Сонця, по якій і зараз будують графіки для розрахунку інсоляції та сонцезахисту [1]. У своїх теоретичних роботах він писав про важливість врахування місцезнаходження будівлі і орієнтації вікон відносно сторін світу, так як одні перебувають під прямими променями сонця, а інші піддаються його впливу помірно, відповідно і віддавалася перевага розміщення кімнат для різного призначення [8]. Всі свої знання він узагальнив у трактаті «Десять книг про архітектуру».

У середні століття суспільство усвідомлювало вплив людської діяльності, зокрема будівництва, на стан навколишнього середовища та здоров'я людини. Прийнято вважати, що першим актом природоохоронного законодавства став едикт короля Едуарда I ще в 13 столітті. Цей едикт забороняв використовувати кам'яне вугілля для опалення осель в Лондоні [2]. Першим збереженим екологічним документом вважається кам'яна стела висотою 1,6 м, знайдена в Китаї, яка датується 1549 роком, 700 ієрогліфів, висічених на ній, забороняють вирубку лісу і закликають громадян засаджувати лісами спустошені території. У будівництві і оформленні внутрішнього простору використовувалися натуральні, місцевого походження матеріали, поліфункціонального призначення. Діяв принцип раціонального, економного використання природних і матеріальних ресурсів, враховувалися енерговитрати, намагалися уникати відходів. При виборі матеріалів враховувалися кліматичні умови, дороговизна, труднощі при видобуванні, виробництві і транспортуванні, враховувався життєвий цикл. Італійський архітектор Андре Палладіо (1508–1580) у своїй теоретичній роботі «Чотири книги про архітектуру» дає конкретні рекомендації по будівництву будинків з урахуванням природного оточення і клімату: «Потрібно також вважати що, коли кімнати призначені для літа, великі і просторі і звернені на північ, а призначені для зими – звернені на південь і на захід і швидше менших розмірів ніж перші, бо влітку ми шукаємо тіні і вітру, а взимку сонця, і крім того невеликі кімнати прогріваються легше, ніж великі. Кімнати, які потрібні восени і взимку, повинні бути звернені на схід, на сад та зелень».[6]. Неодноразово наголошується і робиться акцент на органічному зв'язку з законами природи в формуванні предметно-просторового середовища.

Фундаментальний підхід до екологічного питання став формуватися в кінці XVIII початку XIX століття, в період становлення індустріального виробництва. Багато дослідників відзначають парадокс середини XIX ст. – бурхливий розвиток техніки і не менш бурхливий протест проти неї. Цей протест виражався, насамперед, у теоретичних роботах англійського філософа й теоретика мистецтва Джона Раскіна. У Раскіна суперечність між технікою і мистецтвом вирішувалося шляхом повного заперечення техніки і машинного виробництва, що надавало його теорії реакційно-утопічного забарвлення. Джон Раскін один з перших підняв питання про охорону краси природи і є родоначальником природоохоронної естетики. Він вважав, що тільки дика, не зачеплена людиною природа є ідеалом краси, тому що «тільки вона є нічим не спотвореною і не спаплюженою». У своїй

роботі «Грозовіе облака XIX столетия» він назвав потворні, димні отруйні хмари над сучасною Англією справжнім нещастям, «моральною поразкою», віщуючи «прихід великої грози». Раскін відкидав машинне виробництво, оскільки вважав, що воно руйнувало красу і радість, що виникала при створенні речі руками людини і природою, боровся за відродження ремесел. У своїх виступах він гостро ставив питання про художні якості сучасних творів промислового і побутового виробництва, закликав митців звернутися до природи, перейнятися її духом і вивчати природні форми, якщо вони хочуть бути щирими у своїй творчості.

Послідовник Дж. Раскіна – Вільям Морріс – англійський художник, дизайнер, теоретик мистецтва багато займався дослідженням проблеми впливу індустріалізації на мистецтво, архітектуру, дизайн, був прихильником ремесла і вважав, що природа є джерелом раціональних рішень у проектуванні. Пізнати істину для художника, дизайнера, архітектора означало наблизитися до природи, для чого у своїй творчості необхідно їй наслідувати. Морріс був засновником «Руху мистецтв і ремесел», всіх учасників руху об'єднувало переконання, що естетично продумане середовище існування людини – будівлі, що радують око, мистецьки опрацьовані меблі, гобелени, кераміка – повинні сприяти вдосконаленню суспільства в інтересах і виробників, і споживачів. Наслідуючи Раскіна, Морріс шукав гармонії і єдності природи, людини і мистецтва. Будівництво та облаштування власного будинку, відомого під назвою «Червоний Будинок», є спробою здійснення синтезу архітектури, живопису і декоративного мистецтва, натхненних природою. Творчість Морріса відкриває нову сторінку в історії європейського інтер'єру. Морріс запропонував кілька сміливих і досі актуальних принципів роботи з інтер'єром: унікальність авторських художніх рішень, повернення до ручного виробництва речей і в цілому до природної простоти, звернення до природи і її образів. Вільяма Морріса цікавила не просто краса речі, а її органічна відповідність власному оточенню, в якому в свою чергу не повинно бути нічого зайвого, нічого «занадто». Вже в його роботах простежувалися зачатки екологічного мислення та напрямку в проектуванні – екологічного проектування.

Протиріччя науково-технічного розвитку справили великий вплив на проектування другої половини XIX століття і початку XX століття. З одного боку, нова техніка розширювала межі можливого, з іншого – виганяла людське, особисте з процесу виробництва. Продукція машинного виробництва мала масовий характер і позбавляла виріб естетичного смаку і індивідуальності і в той же час витісняла природу мислення суспільства. Технічний розвиток став джерелом нових естетичних імпульсів, нових методів формоутворення і формування предметно-просторового середовища. Всі нові технічні досягнення впроваджувалися у промисловість. Стали використовуватися нові матеріали, які мають дуже високі утилітарні якості, але по суті були далекі від натуральності та природності. Сталь отримала широке застосування в будівництві і стала витісняти дерево і чавун, людство побачило величезні можливості залізобетону, замість масивних кам'яних стін стали використовуватися металеві каркасні конструкції. Фізичні якості міського середовища ставали все більш не здоровими, що дало перші поштовхи для екологічної кризи у другій половині 20 століття.

У 70-х роках XIX століття основними критеріями в дизайні та архітектурі стають дисципліна, розсудливість і раціональність. Висотні будівлі, хмарочоси, з металевим каркасом, стали основним типом споруд в ділових центрах міст. Їх конструкція і внутрішня структура складалася з однакових, повторюваних поверхів, що дозволяло економити простір і демонструвало цілеспрямовану діловитість. Луїс Р. Саллівен став одним з піонерів-зачинателів раціоналістичної архітектури XX ст. Його ідеї проголошували зв'язок призначення і форми речей, обумовленість функцій, органічність єдності цілого і частин. Поняття функції у Саллівана охоплює не тільки утилітарне значення будівлі, але і його внутрішню структуру, його образні й емоційні якості. Співвідносячи форму з «функцією», Саллівен говорив про вираження у формі всього різноманіття проявів життя, пов'язані з будівлею. Його афоризм, «форму визначає функція», був прямим перенесенням біологічного принципу в сферу проектування. Під впливом цього руху в 20-е рр. XX ст. в дизайні утворився так званий «інтернаціональний стиль». Цей стиль спирався на принцип радикального функціоналізму протиставляючи його культурним традиціям XIX ст. В період становлення і розквіту раціонального та функціонального напрямку характерними гаслами були «Орнамент-це злочин» (Ф. Лоос) або «Будинок-машина для житла» (Ле Корбюз'є), «Форма йде за функцією» (Л. Саллівен).[9]. В.Гропіус вважав, що в нову епоху архітектура і дизайн повинні бути строго функціональними, економічними та орієнтованими на технології масового виробництва. Але згодом, з 60-х років все частіше стали

зустрічаються міркування, які говорять, що жорстка функціональність в умовах високорозвиненого промислового виробництва призводить до монотонного різноманіття життєвого середовища, до візуальної дисгармонії.

Розвиток індустрії, домінування машинного виробництва, відмова від традиційної культурної виразності сприяв розвитку технократичного, утилітарного мислення в суспільстві, що нівелювало екологічну орієнтацію в проектуванні. Така спрямованість призводила до створення одноманітності життєвого середовища, що в свою чергу викликає ефекти напруги, стомлення і відчуження. Така атмосфера в предметному оточенні суперечить натуральності, гармонійності, різноманітності, створених природою, психологічно і візуально об'єктивного для людини. У той же час раціональний напрям в організації предметно-просторового середовища був непрямим напрямком екологічного проектування. Застосовувались раціональні принципи формування предметного середовища, вироблялося економічне і пластичне мислення. Економічність і раціональність, починаючи з 80-х років, ляже в основу екологічного напрямку, як економія і раціональність у використанні природних ресурсів.

Вже в 30-х відомі архітектори і дизайнери стали замислюватися про наслідки активної індустріалізації. Стали впроваджуватися, але ще не настільки усвідомлено, екологічні принципи в організації предметно-просторового середовища. У 1926 році Ле Корбюз'є спробував висловити закони формоутворення в «п'яти тезах» в яких головною ідеєю було взаємодія з природою і внесення у внутрішній простір природних принципів. Наприклад, основними принципами були вільний відкритий простір, мінімум непереміщуваних, глухих стін, дах, перетворений в сад, горизонтальні та стрічкові вікна, велика кількість природного світла. Висунутий ним раніше принцип «будинок-машина для житла» змінився твердженням, що архітектура починається там, де закінчується машина. Його споруди 20–30-х років поступово збагачуються впровадженням форм, що встановлюють спорідненість з традиціями, що йдуть від народного житла, штучні матеріали поєднуються з природними [4].

У період з 1930 по 1950 рр. в архітектурі виникають ірраціональні тенденції, які прийшли на зміну пануючому раціоналізму з його «божественною геометрією» і діловитою динамічністю. Здобули популярність ідеї, що раніше не підтримувалися, «органічної архітектури» своєрідної «натурфілософії» Ф.-Л. Райта. Твори Райта були яскраво індивідуальними, вони наче виростали з природного середовища. Розвиток ідей «органічної архітектури», яка передбачає не тільки тісний контакт з природним оточенням, але і підпорядкування споруди усій сукупності конкретних умов і життєвих завдань в їх неповторній своєрідності, вимагало розвиток національних і місцевих особливостей композиції, що змушує розглядати людину поза зв'язків з суспільством. «Органічність» у Райта – це основна властивість простору, яка визначається його відповідністю завжди специфічному, завжди індивідуального комплексу потреб, для яких створюється простір. Форма створювалася відповідно властивостям застосованих матеріалів, орнамент повинен бути пов'язаний з матеріалом і способом його обробки, внутрішній і зовнішній простори повинні бути єдині, внутрішня система просторів будівлі – нерозривні. [14]. Ідеї Райта ґрунтувалися на японському народному зодчестві. Китайський філософ Лао-цзи за п'ятсот років до нової ери заявив, що найважливіше в будівлі не чотири стіни і дах, а внутрішній простір, простір призначений для життя і перебування там людини. Саме ця концепція втілювалася в плинності простору, у вільному плані, інтер'єр все більше відкривався назовні. Будівля стала створенням інтер'єрного простору на світлі. Світло, що все більше наповнює простір, повинен стати його окрасою і великим благом для мешканців. Ф.-Л. Райт акцентував, що головною властивістю «органічної архітектури» є відповідати певному регіону місця будівництва: «В органічній архітектурі сама земля зумовлює її риси; клімат впливає на них, кожна будівля, призначена для того, щоб нею користувалася людина, що має бути складовою частиною, що рисою ландшафту, що родинно належить місцевості». [12].

Яскравим представником екологічного дизайну є Фінляндія. Відомі фінські дизайнери і архітектори у своїй творчості завжди прагнули взаємодіяти з природою, вчиться у неї. А. Аалто часто говорив, що бере від природи матеріал та енергію, творчий імпульс, повертаючи артефакту, здатність володіти власною енергією. Всесвітньо відомий Ілмарі Тапיוваара вважає природу кращим і найбільш близьким йому вчителем. Він пише: «Мабуть всі народи в своєму розвитку пройшли період близькості до природи», для фінів цей період став поштовхом у розвитку мистецтва. Він орієнтував молодих дизайнерів на розуміння природи зсередини, на використання законів краси і гармонії в природі в повній відповідності з рівнем розвитку науки і техніки, маючи на увазі не тільки пошуки

оригінальних конструктивних рішень, але і натхнення, яке на його думку, сприяє «самоформуванню речі». Т.Перианен, директор-керуючий «Фінським об'єднанням ремесел і дизайну», стверджує, що в питанні ставлення до природи «Фінляндія посідає особливе місце серед індустріально розвинених країн. Одним з основоположних елементів фінської культури є нерозривний зв'язок з природою, як індивідуальність фінського дизайну та яскрава відмінна риса [3].

Активізація екологічного напрямку почалася з 80-х років ХХ століття. Процес індустріалізації захопив усі розвинені країни, різко встала проблема здоров'я людини і безпеки проживання. Поява нових матеріалів дала багато нових можливостей для будівництва і проектування, але незабаром при аналізі та обстеженні нових споруд було виявлено, що зафіксовані в них явища (природні або штучні випромінювання, недоліки інженерних систем і якість матеріалів) можуть викликати у оточуючих психологічний і фізичний дискомфорт, а також захворювання. Контроль якості нових споруд знизився, що призвело до наростання забруднення навколишнього середовища. З'явився термін «здорова будівля», який включає в себе психологічне благополуччя, створюване оптимальної об'ємно-просторової формою, фізичне благополуччя (оптимальний внутрішній клімат) і соціальне благополуччя (взаємовідношення індивіда з іншими членами суспільства). Як антипод «здорових будівель» виникає термін «хворі будівлі». Почався етап розумного ставлення до природних ресурсів і екосистем. В науковий і професійний лексикон увійшли такі поняття як «сталий розвиток», «екологічна стійкість», «екологічна стабільність». Концепцією цих понять є розвиток розумного ставлення до збереження природного середовища, взаємодія з ним на благо людини і природи, здатність екосистем зберігати свою структуру і функціональні особливості під впливом зовнішніх факторів. Сформувався ряд нових наукових напрямків, що поєднують в собі екологічні та проектні знання, такі як будівельна екологія, урбоекологія, проксемика або енвіронментальна психологія, ергономіка. Одним із напрямків екологічного проектування, що виник у 80-х роках, є проектування з урахуванням принципу реутилізації. Це концепція багаторазового використання матеріалу виникла як процес перетворення використаних і затребуваних товарів, концепція багаторазового, вторинного використання матеріалу - отримала назву дизайн-рециклінг [11].

З початку 70-х розгорнулися науково-дослідні розробки, пов'язані, по-перше, з використанням відновлюваних джерел енергії, по-друге, з інтенсифікацією самого процесу споживання енергії, максимально понизивши її втрати [10]. На початку впровадження енергоефективних технологій основний інтерес представляло вивчення матеріалів по економії енергії, але вже у середині 90-х років акцент перенісся на вивчення проблеми ефективності використання енергії. Якість мікроклімату в цей період виходить на перший план порівняно з енергозбереженням. В основі концепції сучасного проектування лежить ідея того, що якість навколишнього середовища безпосередньо впливає на якість нашого життя, як вдома, так і на робочому місці і в місцях загального користування. Проектування і дизайн стало розвиватися на основі потреб людей – духовних і матеріальних. [13]. Природа вже не пасивний фон для діяльності людини і не засіб самоствердження людства. Ідея проектування полягає в тому, що в результаті людської діяльності може бути створене нове середовище, що володіє більш високими комфортними показниками і є в той час енергетичним джерелом для систем кліматизації будівлі.

Продовженням розвитку енергоефективних будівель стала практика будівництва «Sustainable building» або «життєзберігаюча будівля», тобто будівля, що знаходиться в рівновазі з природою і людиною. «Sustainable building» – це велика дисципліна, народжена як альтернатива прагненню людини підкорити природу, яке здійснювалося шляхом її руйнування та виснаження, і бажанням створити штучне середовище існування. Головною метою цієї теорії і практики є комплексне вивчення будівлі, внутрішнього простору і навколишнього середовища, їх екологічний стан як єдиного цілого.

На даний момент ведеться активне дослідження негативного впливу будівельних технологій, на людину та природні екосистеми. Проводяться дослідження щодо організації внутрішнього простору, впливу матеріалів і принципів організації простору на людину. Всі ці дослідження спрямовані на розробку принципів сталого, екологічно безпечного проектування при врахуванні вплив факторів навколишнього середовища на функціонування будівлі в оптимальному для людини режимі із забезпеченням високої якості середовища. За останні 15 років проведено багато конгресів та конференцій присвячених таким проблемам: екологічно безпечні матеріали і технології, довговічність і надійність конструкцій як екологічний критерій, будівництво як фактор сталого розвитку та ін. Організовано спеціалізовані інститути з метою всебічного вивчення загроз для

здоров'я, навколишнього середовища, екосистем які пов'язані з будівельними технологіями і активною діяльністю людини по відношенню до природи. В результаті досліджень визначені критерії екологічно позитивного предметного простору: захищеність від шуму, хімічних, біологічних забруднень, природна вентиляція, оптимальне, достатнє використання денного світла, покращена ізоляція, використання місцевих відновлюваних матеріалів, мінімальне використання матеріалів, що не підлягають повторному використанню, використання матеріалів із зниженою емісією шкідливих речовин в навколишнє середовище, забезпечення соціально здорових умов життя, що відповідає вимогам енергозбереження та забезпечує контакти з природою.

Сучасне проектування характеризується активним включенням інтелектуальних технологій в інтер'єр, контрольованих систем, які здійснюють як спостереження за надлишком енергії і збереження її на майбутнє, так і регулювання всіх показників мікроклімату та приладів приміщення за допомогою голосових команд. Архітектура, будинок, внутрішній простір стали розглядатися як елемент екосистеми. Концепція полягає в тому, що будівля сприймається як певний інтелектуальний біогеоценоз. В цілому об'єкт проектною діяльністю, архітектура або дизайн внутрішнього простору стає життєздатним організмом. Його системи технічного забезпечення, сенсори, різні конструкції є «органами» дихання, травлення, кровоносними і нервовими «службами», опорним «апаратом» з інтелектуальними об'єктами, що контролюються, які можуть зв'язуватися між собою [13]. Інакше, штучне середовище – це штучно сформований людиною живий організм, насичений мікропроцесорами і одночасно компонентами органічної природи, здатний рости, розвиватися, піддаватися трансформації. Кожен житловий модуль може змінювати своє положення і обриси, має здатність оновлюватися в залежності від побажань людини.

Висновок. Весь історичний свід проектування і зокрема екологічного проектування розвивався згідно з культурологічними особливостями розвитку суспільства. Від первісного суспільства, яке було нерозривне з природою і знаходилося в постійній взаємодії з нею, в міру розвитку культури і цивілізаційних факторів до сучасного інтелектуального, технічно розвинутого суспільства, людина намагалася взаємодіяти, вивчати, надихатися від природи, зараз же прагне підкорити собі природу. Це призвело до негативних наслідків: екологічного дисбалансу, виснаження природних ресурсів і погіршення комфорту і здоров'я людини.

В історичному досвіді екологічного проектування можна виділити наступні рубіжні або найголовніші етапи розвитку:

1. Період до нашої ери позначений активним вивченням і взаємодією з природними факторами.

2. Середні століття і гуманізм визначаються певними знаннями законів природи і усвідомленням впливу людської діяльності на екосистеми.

3. Друга половина XIX ст. характеризується початком індустріалізації, технічного прогресу. В цей період приходить усвідомлення неминучих наслідків активної індустріалізації, з'являються перші праці, спрямовані на екологізацію суспільства (Дж. Рескін і Ст. Морріс).

4. У XX ст. науково-технічний прогрес займає головну роль. На перший план виходить функціоналізм, з'являється безліч нових матеріалів, які дають великі функціональні можливості, але екологічно негативними. Цей період характеризується занедбанням природних засад проектування.

5. Друга половина XX ст., починаючи з 70-х років, характеризується активізацією екологічного мислення. Суспільство усвідомило наслідки переваги технічного мислення для екосистеми та здоров'я людини. Розпочинаються активні дослідження і практична реалізація екологічних принципів у проектуванні.

6. Для XXI століття характерне розумне ставлення до природи та її ресурсів і активне впровадження інтелектуальних технологій для контролю мікроклімату та екологічних показників в будівлі.

На сьогоднішній день у світі існує велика кількість екологічних програм, екологічних стандартів, систем енергозбереження, розробок спрямованих на адаптацію та екологізацію предметно-просторового середовища. Але в суспільному мисленні ще не встановився достатній рівень екологічної свідомості та відповідальності. Проектна діяльність потребує більш глибоко вивчення даного питання відповідно можливостям, природним умовам певної місцевості, держави.

1. Барановский М.И. Туристические базы./ Барановский М.И. – М. : Стройиздат. 1976. – 166 с.
2. Князева В.П. Экология. Основы реставрации.: учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по спец. 052900 «Реставрация» / В. П. Князева. – М. : Архитектура, 2005. – 399 с.: рис., табл.

3. Кондратьева К.А. Дизайн и экология культуры.: учебно-методическое пособие./ Кондратьева К.А. – МГХПУ им. С.Г. Строганова. – М, 2000. – 100 с.
4. Корьбюзье Л. Архитектура XX века / Ле Корьбюзье. – М. : Прогресс, 1977. – 303 с.
5. Моррис У. Вести из неоткуда, или Эпоха спокойствия./Моррис У.; пер. англ. Н. И. Соколова. – М., 1962. – 234 с.
6. Палладио А. Четыре книги об архитектуре./ Палладио А. – М. : Стройиздат. 1989. – 350 с.
7. Раппапорт А.Г. Стиль и среда./ Раппапорт А.Г. /Декоративное искусство СССР. – 1985. – № 3.
8. Фирсанов В.М. Архитектура гражданских зданий в условиях жаркого климата./ Фирсанов В.М. – М. : Высшая школа, 1982. – 248 с.
9. Фремington К. Современная архитектура: Критический взгляд на историю развития./ пер. с англ. Е.А. Дубченко; Под ред. В.Л. Хайта./ Фремington К. – М. : Стройиздат, 1990. – 535 с.
10. Девис А. Альтернативные природные источники энергии в строительном проектировании./ Девис А., Шуберт Р. ; пер. с англ. А.С. Гусева; Под ред. Э.В. Сарнацкого. – М : Стройиздат, 1983. –190 с.
11. Анимациа Е. Качество жизни населения крупнейшего горда: В 2-х ч./ Анимациа Е., Елохов А., Сухих В. – Екатеринбург : МО РФ, 2000. – Ч.1. – 406с.; Ч.2. – 260 с.
12. Лебедев Ю.С. Архитектурная бионика./ Ю.С. Лебедев, В.И. Рабинович, Е.Д. Положай.; под ред. Ю.С. Лебедева – М. : Стройиздат, 1990. – 269 с.
13. Табунщиков Ю.А. Энергоэффективные здания /Табунщиков Ю.А., Бродач М.М., Шилкин Н.В. – М. : АВОК-ПРЕСС, 2003. – 193 с.: рис., табл. - (Техническая библиотека НП «АВОК»).
14. Мастера архитектуры об архитектуре./ под. ред. А.В. Иконникова. – М. : Искусство, 1972. – 590 с. (Зарубежная архитектура)

В статье рассмотрено историческое развитие экологического проектирования, указаны причины, которые привели к экологически неудовлетворительной ситуации. Выделены основные этапы в смене отношения общества к природе, и ее месту в его жизни. Показаны позитивные и негативные факторы, которые влияли на проектирование относительно экологии предметно-пространственной среды. Отмечено развитие экологического проектирования на современном этапе, существующие концепции экологически ориентированные в сфере проектирования.

Ключевые слова: экологический фактор, проектирование, предметно-пространственная среда, экологическая устойчивость, энергоэффективность, природный ресурс.

The article considers the historical development of environmental design, are the reasons that lead to environmentally unsatisfactory situation. Highlights the major stages in the change of public attitude to nature, and her place in his life. Shows the positive and negative factors that influenced the design concerning the ecology of the object-spatial environment. Marked the development of environmental design at the present stage, the existing concept of ecologically oriented in the field of design.

Key words: ecological factor, design, object-spatial environment, environmental sustainability, energy efficiency, natural resource.

УДК 7.05 : 747.012

Зоряна Гнецько

ЕВОЛЮЦІЯ ДИЗАЙНУ ДИТЯЧИХ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ ДОСВІД

У статті висвітлено передумови виникнення та історію розвитку дитячих дошкільних закладів. Розглянуто еволюцію інтер'єрів та архітектури дитячих установ залежно від періоду їхнього будівництва, трансформацію архітектурно-планувального вирішення, конструкцій та предметного середовища. Досліджено роль екологічного фактору в сучасному дизайн-процесі та його вплив на світоглядну позицію дизайнера. Проаналізовано передовий сучасний досвід проектування дошкільних закладів у зарубіжних країнах.

Ключові слова: дитячі дошкільні заклади, дизайн, еволюція.

© Гнецько З., 2014.